

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΑΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἐκθεσις περὶ τῆς ἐν Βασιλείᾳ (Ἑλβετίας)
καὶ ἀπὸ 4-8 Ἰουλίου 1978 Διασκέψεως,
Πρόγραμμα Θεολογικῆς Ἐκπαιδεύσεως
Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, σσ. 117.

ΥΠΟ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ

Τὸ παρὸν τεῦχος περιλαμβάνει τὰ ὅσα ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν Σύσκεψιν ἐπὶ τῆς Θεολογικῆς Ἐκπαιδεύσεως διὰ τὴν Ζωὴν καὶ τὴν Μαρτυρίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συνῆλθεν ἀπὸ τῆς 4ης-8ης Ἰουλίου 1978 εἰς τὴν Βασιλείαν τῆς Ἑλβετίας, κατόπιν προσκλήσεως ὑπὸ τοῦ Προγράμματος (τῆς Ἐπιτροπῆς) ἐπὶ τῆς Θεολογικῆς Ἐκπαιδεύσεως, Ἐνότητος ἐπὶ τῆς Πίστεως καὶ Μαρτυρίας, ΠΣΕ.

Ὁ Πίναξ Περιεχομένων, ἐκτὸς ἀριθμήσεως, ἔχει συντόμως ὡς ἐξῆς: Ἀαρών Σαπσεζιάν, Μήνυμα πρὸς τοὺς Ἀναγνώστας, ἐκτὸς ἀριθμήσεως. Ἐκθεσις-Πρακτικὰ καὶ Συστάσεις, σ. 1-8. Εἰσηγήσεις (ὑπὸ τῶν Ἰάν. Ἀντισιμιούκ, Ἀν. Χάρακα, Ἰω. Ζηζιούλα καὶ Ν. Νησιώτου), σ. 9-48. Ἐκθέσεις ἀπὸ τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς, σ. 49-113. Πίναξ τῶν Συμμετασχόντων, ἐκτὸς ἀριθμήσεως.

Ὅπως συνέβη καὶ μὲ ἄλλας ἐπιτροπὰς τοῦ ΠΣΕ, ἡ ἐσχάτως ἰδρυθεῖσα ἐντὸς τοῦ συστήματος τοῦ ΠΣΕ Ἐπιτροπὴ (τὸ Πρόγραμμα) ἐπὶ τῆς Θεολογικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἔκρινε καλόν, κατόπιν συνεννόησεως καὶ μὲ τὰς ἀρμοδίας ὀρθοδόξους ἐκκλησιαστικὰς καὶ θεολογικὰς ἀρχάς, νὰ συγκαλέσῃ διὰ πρώτην φοράν μίαν σύσκεψιν μὲ ἀντικείμενον τὴν ὀρθόδοξον θεολογικὴν ἐκπαίδευσιν, παρόντων κυρίως ἐκπροσώπων τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ συμβούλου ἢ τοῦ παρατηρητοῦ.

Εἰς παρόμοια θεολογικὰ συνέδρια ἢ συμπόσια, συγκαλούμενα ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν, ὡς εἰς τὸ Α' τῶν Ἀθηνῶν (1936), τὸ

Β' τῆς Πεντέλης, Ἀθηνῶν (1976), τῆς Θεσσαλονίκης (1972), τὰ διεθνῆ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἀμερικῆς: Α', Brookline, Mass., USA (1970), Β', New York, USA (1972), καὶ Γ', Brookline, Mass., USA (1978), ἐκτὸς τοῦ Συνδέσμου (1977), ἐθίγησαν μᾶλλον ἐν ἡ περισσότερα θέματα ἀμέσου ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογικῆς, ἐκκλησιαστικῆς καὶ θεολογικῆς προβληματολογίας, ἐνῶ εἰς τὴν παροῦσαν σύσκεψιν τὰ ἐνδιαφέροντα τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν καθ' ἑαυτὴν θέματα, πρᾶγμα ὅπερ εἶχεν ἐκφρασθῆ ὡς εὐχὴ διὰ τὸ μέλλον εἰς τὰ προμνησθέντα συνέδρια.

Ἡ Ἐκθεσις καὶ αἱ Συστάσεις (σ. 1-8) εἶναι ἐν κείμενον σοβαρὸν διὰ τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν. Ἡ Ἐκθεσις περιλαμβάνει τρία μέρη: I. Ἡ κατάστασις τῆς θεολογικῆς ἐκπαίδευσεως εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν σήμερον (σ. 1-3). II. Ἡ θέσις καὶ ἡ λειτουργία τῆς θεολογικῆς ἐκπαίδευσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (σ. 3-4). III. Μορφαὶ τῆς θεολογικῆς ἐκπαίδευσεως (σ. 4-7).

Αἱ Συστάσεις (σ. 8). Προτείνεται ἡ ἴδρυσις ἐνὸς παγκοσμίου μονίμου ὀρθοδόξου θεολογικοῦ συνδέσμου (σ. 8).

Αἱ Εἰσηγήσεις (σ. 9-48). Ὁ Ἰᾶν Ἀντσιμιουκ (σ. 9-18), ἐκ Πολωνίας, ὠμίλησε περὶ τῆς κατανοήσεως ἀπὸ μέρους τῆς θεολογίας τῆς κεντρικῆς θέσεως τῆς θείας λειτουργίας ὄχι μόνον εἰς τὴν θείαν λατρείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῶν Χριστιανῶν. Ὁ πρωτοπρεσβύτερος Ἀν. Χάρακας (σ. 19-31), κοσμήτωρ τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ΗΠΑ, ἔθιξε τὸ θέμα τῆς ἀποστολῆς τῆς θεολογικῆς σχολῆς διὰ τὴν χριστιανικὴν καὶ λοιπὴν κατάρτισιν τῶν πιστῶν. Ὁ Ἰ. Δ. Ζηζιούλας (σ. 33-39), καθηγ. τοῦ παν/μίου τῆς Γλασκώβης, ἀνέπτυξε τὸν οἰκουμενικὸν χαρακτῆρα τῆς ὀρθοδόξου θεολογικῆς ἐπιστήμης. Ἡ δὲ ὀμιλία τοῦ Ν. Α. Νησιώτου, καθηγ. τοῦ παν/μίου τῶν Ἀθηνῶν, διανεμηθεῖσα εἰς τοὺς συνέδρους, εἶχε τὸν τίτλον: «Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Θεολογικὴ Ἐπιστήμη» (σ. 41-48).

Ἡ σύσκεψις αὕτη, καθὼς καὶ τὸ ἀνά χειρᾶς τεῦχος, προσφέρουν καὶ μίαν ἄλλην ὑπηρεσίαν. Διὰ τῆς Ἐκθέσεως ἐπὶ μιᾶς ἐκάστης ἀνὰ τὸν κόσμον θεολογικῆς σχολῆς τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν (σ. 49-113) παρέχεται ἕνας εὐσύνοπτος κατάλογος ὄλων αὐτῶν, χρήσιμος διὰ τὸν ἐνδιαφερόμενον. Ἐλλείπουν αἱ περιγραφαὶ τῶν θεολογικῶν σχολῶν τῆς Χάλκης, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ τοῦ Μπελεμεντίου, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Πολωνίας.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐκθέσεων τούτων θὰ ᾔητο δυνατὸν νὰ γίνουν ὠρισμέναι πρῶται παρατηρήσεις.

Αἱ ἐκθέσεις δὲν ἔχουν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σελίδων. Ἄλλαι εἶναι εὐρύτεραι καὶ ἕτεραι μικρότεραι. Σχεδὸν ὅλαι εἶναι σύντομοι καὶ περιεκτικαί, περιλαμβάνουσαι τὰ κύρια σημεῖα, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν συνταξάντων ταύτας. Ὑπάρχουν ὑποδιαίρεσεις, δυνάμεναι ὅπως διευρυνθῶν. Δίδονται πλη-

ροφορίαί γενικώτεροι τοῦ περιβάλλοντος, τῆς ἱστορίας, τοῦ ἔθνους ἢ τῶν ἐθνῶν, τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θεολογικῶν γραμμάτων, κ.λ.π., ἐνίοτε ὑπερβολικαί ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ὑπὸ μελέτην ἀντικείμενον. Αἱ σχολαὶ αὗται εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῶν ὀρθοδόξων χωρῶν ἢ Ἐκκλησιῶν, εἴτε καὶ εἰς τὴν ὀρθόδοξον διασποράν. Εἰς τὰς ἐκθέσεις παρελαύνουν τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ ἡ ἐξαγγελία τῶν μελλόντων καὶ τῶν δέον γενέσθαι. Εἰς μερικὰς ὁ τόνος τῆς μελλοντολογίας εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρός. Ἐκτίθενται τὰ εἰδικὰ γνωρίσματα μιᾶς ἐκάστης σχολῆς, ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἐξυπηρετοῦν, ἡ προσφορὰ καὶ ἡ σημασία τούτων. Ἀλλὰ συναντᾶται ἡ αὐτοκριτική, εἰς ὠρισμένας ἐκθέσεις, αἰσθητῶς δυνατή. Ἀλλαχοῦ ἐλλείπει αὕτη, τὴν δὲ θέσιν τῆς λαμβάνουν ὁ αὐτοθαυμασμός, ἡ αὐτοπεποιθήσις καὶ ὁ δυναμισμός. Γίνεται λόγος περὶ τῆς διορθοδόξου καὶ διαχριστιανικῆς συνεργασίας εἰς τὸν τομέα τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅχι καὶ τόσον ἱκανοποιητικῆς.

Α'. ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ.

Γιανναρά, Χρήστου, Ὁρθοδοξία καὶ Δύση — Ἡ Θεολογία στὴν Ἑλλάδα σήμερα, Ἀθήνα, 1972.

Γιούλτση, Β. Τρ., Ἑλληνες πτυχιούχοι Ὁρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν, 1941-1975, Θεσσαλονίκη, 1977.

Γρηγοῤ, Γ., Ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴ Σχολή, Ἀλεξάνδρεια, 1907.

Δεληκωστοπούλου, Ἀθ. Ι., Θεολογία, Δημιουργοὶ καὶ Ὁρόσημα, Ἀθήναι, 1973.

Τοῦ Αἰδοῦ, Ἐπιστημολογικὴ Θεώρησις τῆς Θεολογίας, Ἀθήναι, 1974.

Ἑλλάδος, Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς —, Ἀθήναι, ἐτησία ἔκδοσις.

Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, 12 τόμοι, Ἀθήναι, 1962-1968.

Μέξη, Ἀπ., Ἡ ἐν Χάλκῃ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή, 3 τόμοι, Σταμπούλ, 1933-1957.

Μπρατσιώτου, Π., Ἡ Ἑλληνικὴ Θεολογία κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν, Ἀθήναι, 1948, ἀνάτυπον ἀπὸ τὴν Θεολογίαν.

Παπαδοπούλου, Χρυσοστόμου (Ἀθηναῶν), Ἡ Μονὴ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἡ ἐν αὐτῇ Θεολογικὴ Σχολή, Ἱεροσόλυμα, 1905.

Σταυρίδου, Β. Θ., Βιβλιογραφία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, 2 τεύχη, Ἀθήναι, 1960-1972. Α', Θεολογία 30 (1959) 579-596. Β', Θεολογία 42 (1971) 650-685, 43 (1972) 420-457.

Τοῦ Αἰδοῦ, Βιβλιογραφία Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας (1453-1960), Θεολογία 34 (1963) 380-37 (1966) 333. Εἰδικῶς : Θεολογία 36 (1965) 331-2, 493-9, 664-670, 37 (1966) 128-134.

- Toῦ Αὐτοῦ, Χάλκης Θεολογική Σχολή, Ὁρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλο-
παιδεῖα 12 (1968) 54-59.*
- Toῦ Αὐτοῦ, Ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, 3 τόμοι, Ἀθῆναι-Θεσ-
σαλονίκη, 1968-1973.*
- Toῦ Αὐτοῦ, Βιβλιογραφία Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας (Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν
Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν), Θεολογία 41 (1970) 595-617, ἀνάτυπον,
Ἀθῆναι, 1970.*
- Toῦ Αὐτοῦ, (Ἀνανόμως), Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ
Δαμασκηνοῦ, Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, Ἐπίσκεψις 6 (1975) ἀρ.
124, σ. 6-7.*
- Τζώγα, Χ. — Παπαευαγγέλου, Π., Ἑλληνικὴ Θεολογικὴ Βιβλιογραφία τῆς
τελευταίας ἑκατονταετίας (1860-1960), Θεσσαλονίκη, 1963.*
- Χρήστου, Π., Πατέρες καὶ Θεολόγοι τοῦ Χριστιανισμοῦ, 2 τόμοι, Θεσσαλο-
νίκη, 1971.*
- de Halleux, A., La Théologie Orthodoxe, in Mysterium Salutis, Paris,
1944, IV, 253-261.*
- Dumont, P., La Theologia Graeca Odierna, Palermo, 1968.*
- Florovsky, G., The Way of Orthodox Theology, Athens, 1962.*
- Hornus, J.-M., Répertoire des Bibliothèques Théologiques du Proche
et du Moyen-Orient, Beirut, 1968.*
- Istavridis, V. T., Bibliography of Church History (1453 to the Present),
Athens, 1977, Reprint from Theologia.*
- Johansen, A., Theological Study in the Russian and Bulgarian Ortho-
dox Churches under Communist Rule, London, 1963.*
- Idem, Bulgarian Catechetics, Internationale Kirchliche Zeitschrift
57 (1967) 201-209.*
- Idem, Apologetics (II), Diakonia 3 (1968) 25-35.*
- Kotsonis, H., Die Griechische Theologie, Stuttgart, 1960.*
- Maloney, G. A., S. J., A History of Orthodox Theology since 1453,
Belmont, Mass., 1976.*
- Prox, Alex., ed., Year-Book of the Orthodox Churches, 1978.*
- Röhling, H., Die gegenwärtige bulgarisch - orthodoxe Theologie, in
Spiegel Jahrbücher, pp. 175-181.*
- Sartorius, L., Orthodoxe Theologie im 20. Jahrhundert, in Bilanz der
Theologie im 20. Jahrhundert, vol. II, Freiburg, 1969.*
- Schmemmann, A., Russian Theology, 1920-1972, Saint Vladimir's Theo-
logical Quarterly 16 (1972) 172-194.*

Webster, D., Survey of the Training of the Ministry in the Middle East, Geneva, 1962.

Yannaras, H., La Théologie Grecque aujourd'hui, *Istina* 16 (1971) 131-150.

1. Θεολογική Ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν (σ. 57-61).

Ἡ Θεολογικὴ σχολὴ τῆς Πράγας ἰδρύθη τὸ 1950 (σ. 57). Προβλήματα διὰ τὴν σχολὴν ταύτην εἶναι ἡ ἀπουσία αὐθεντικῆς ὀρθοδόξου θεολογικῆς παραδόσεως, λόγῳ τῆς μόλις λειτουργησάσης σχολῆς αὐτῶν καὶ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν θεολογίαν τῶν παραδόσεων τῶν ἑνωτικῶν, ἢ ἔλλειψις ἐπαφῶν μετὰ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων θεολογικῶν σχολῶν καὶ βιβλίων διὰ τὴν βιβλιοθήκην (σ. 57, 59, 60). Ἐμφαντικῶς λέγεται: «Χρειαζόμεθα τὴν βοήθειαν τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐνταῦθα» (σ. 60).

2. Τὸ Ἰνστιτοῦτον τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας τοῦ Ἁγίου Σεργίου, Παρίσιοι, Γαλλία (σ. 61α-62).

Παπουλίδη, Κ. Κ., Τὸ Ὀρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῶν Παρισίων «Ὁ Ἅγιος Σέργιος», Ἐκκλησία 43 (1966) 260-2, ἀνάτυπον, Ἀθήναι, 1966.

Kniazeff, A., L' Institut Saint-Serge, Paris, 1974.

Laurie, D. A., Saint Sergius in Paris, London, 1954.

Zander, L., List of the Writings of Professors of the Russian Orthodox Theological Institute in Paris, 2 vols., I, 1925-1954, II, 1955-1965, Paris, no dates.

Ἰδρύθη τοῦτο τὸ 1926. Τὸ 70% τῶν ἀποφοίτων τοῦ ἔχουν χειροτονηθῆ. Ἡ ἱστορία τοῦ περιλαμβάνει δύο φάσεις: πρὸ καὶ μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον (1939-1945). Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ πλειονότης τῶν φοιτητῶν ἦσαν ρωσικῆς καταγωγῆς, ἐνῶ μετὰ ταῦτα ἀριθμητικῶς οἱ περισσότεροι εἶναι ἀπὸ τὰς ἄλλας ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας. Ἀξιόλογα εἶναι τὰ ἐτήσια λειτουργικὰ συνέδρια τοῦ Ἁγίου Σεργίου.

3. Ἡ Θεολογικὴ Ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Γεωργίαν (σ. 63-65).

Ἐλλειψις βιβλίων καὶ ἐκεῖ. Ἡ ἀνάγκη στενοτέρων ἐπαφῶν μετ' ἄλλων ὀρθοδόξων θεολογικῶν κύκλων.

4. Θεολογικὴ Σχολὴ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (σ. 66-68).

Μπαλάνου, Δ. Σ., Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθήναι, 1931.

Τοῦ Αὐτοῦ, Ἱστορία τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς (τοῦ παν. Ἀθηνῶν), Ἀθήναι, 1937.

Μωραΐτη, Δ. Ν., Θεολογικὴ Σχολὴ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὀρθοπεδικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία 6 (1965) 367-9.

Ἡ ἔκθεσις δίδει τὴν εἰκόνα τῆς λειτουργίας μιᾶς θεολογικῆς σχολῆς, ὀργανικῶς συνδεομένης πρὸς ἓν ἀκαδημαϊκὸν ἀνώτατον ἴδρυμα, τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχει θεολογικὴν σχολὴν πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου, ἐν ὀργανικῷ συνδέσμῳ πρὸς αὐτήν. Γίνεται μνεῖα τῶν δύο κύκλων σπουδῶν: α') τοῦ θεολογικοῦ, καὶ β') τοῦ ποιμαντικοῦ, καθὼς καὶ τῶν ἀπ' εὐθείας εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων διὰ τοὺς δύο τούτους κύκλους. Ἀφοῦ γίνῃ λόγος περὶ τῆς προσφορᾶς τῆς θεολογικῆς σχολῆς ταύτης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν πολιτείαν καὶ τὸν λαόν, σημειοῦται: «Πρέπει μολαταῦτα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὀφείλομεν ἵνα διανύσωμεν περισσότερα βήματα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην διὰ νὰ εἴμεθα ἱκανοποιημένοι» (σ. 68).

5. Θεολογικὴ Σχολὴ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (σ. 69-71).

Ἀνδρεάδου, Γ., Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 1932.

Μπόνη Κ., Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 1945.

Εὐγενίδη, Χρ., Θεολογικὴ Σχολὴ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ὀρθοπεδικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία 6 (1965) 269-171.

Κυριαζοπούλου, Β. Δ., Τὰ πενήντα χρόνια τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 1926-1976, Θεσσαλονίκη, 1976.

Ἡ ἴδρυσις καὶ ἡ λειτουργία τῆς σχολῆς ταύτης συνδέονται πρὸς τὰ ἔτη 1939/1942/1945. Τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, πρὸς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Πρόβλημα παραμένει ἐνταῦθα ὁ μὴ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῶν δύο κύκλων σπουδῶν (σ. 69-70). Ἡ θεολογικὴ σχολὴ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ βυζαντινὸν περιβάλλον τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν γειτονίαν αὐτῆς πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ τὴν ὑπαρξίν δύο ἰνστιτούτων εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, τοῦ Ἰδρύματος τῶν Πατερικῶν Σπουδῶν καὶ τοῦ Κέντρου Ἐρευνῆς τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (σ. 70-71).

6. Τὰ Πανεπιστημιακὰ Ἰνστιτοῦτα τῆς Θεολογίας τοῦ Βουκουρεστίου καὶ τοῦ Σιμπίου τῆς Ρουμανίας (σ. 80-83).

Johansen, A., Theological Study in the Rumanian Orthodox Church under Communist Rule, London, 1961.

Idem, Rumanian Contributions to Ecumenical Theology, Journal of Ecumenical Studies 8 (1971) 66-89.

L' Église Orthodoxe Roumaine, De la Théologie Orthodoxe Roumaine des origines à nos jours, Bucarest, 1974.

* Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ὁ σημαντικὸς ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν, τῶν μελῶν τοῦ καθηγητικοῦ συλλόγου καὶ τῶν ἐκδόσεων καὶ ἡ τακτικὴ σύγκλησις τῶν τριῶν διομολογιακῶν θεολογικῶν συνεδρίων κατ' ἔτος, τῇ συμμετοχῇ τῶν ἐκεῖ θεολογικῶν σχολῶν.

7. Ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, Brookline, Mass, USA (σ. 84-94).

* *Ἀθηναγόρου Θνατίρων (Καβάδα)*, Σημειώματα περὶ τὴν Ἰδρυσιν καὶ τὴν Ἱστορίαν τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς, Ὁρθόδοξος Παρατηρητῆς 23 (1957) 229-233, ἀρ. 3451.

* *Ἀθηναγόρου Θνατίρων (Κοκκινάκη)*, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς καὶ τὰ Προβλήματα Αὐτῆς, Ὁρθόδοξος Παρατηρητῆς 23 (1957) 233-5, 238, 240-2, ἀρ. 451.

* *Ἀμερικῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς*, Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Θεολογικὴ Σχολὴ «Ὁ Τίμιος Σταυρός», Ὁρθοδοξία 32 (1957) 211-7.

Τσάμπηρα, Π. Α., Σταυροῦ Τιμίου, Θεολογικὴ Σχολή, εἰς ΗΠΑ, Ὁρθόδοξος καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία 11 (1967) 439-441.

Rapson, J., Holy Cross School of Theology, Orthodox Observer 43 (1977) 3 ff., No. 759. Wednesday, 2 March 1977.

Tsoumas, G. J., The Founding Years of the Holy Cross Greek Orthodox Theological School, the Greek Orthodox Theological Review 12 (1967) 241-282.

Κείμενον ἐκτενές, πλούσιον, κατατοπιστικόν. Ὁ διγλωσσος (ἐλληνικὸς-ἀγγλικὸς) χαρακτήρ τῆς σχολῆς (σ. 85). Ὁ σκοπὸς τῆς σχολῆς (σ. 85). Οἱ δεσμοὶ τῆς σχολῆς: Εἰδικαὶ σχέσεις μετὰ τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὡς ἀδελφῆς σχολῆς. Μέλος τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Βοστώνης (σ. 85-86). Σχέσεις μετὰ τὸ Μόνιμον Συνέδριον τῶν Κανονικῶν Ὁρθόδοξων Ἐπισκόπων τῆς Ἀμερικῆς (σ. 93-94). Ἰδρυσις τὸ 1937.

8. Ὁρθόδοξον Θεολογικὸν Σεμινάριον τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου, Crestwood, N. Y., USA (σ. 95-97).

Βαλασιάδου, I., Ἡ Τριακονταετηρὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου, *Θεολογία* 39 (1968) 686-691.

St. Vladimir's Theological Seminary, Saint Vladimir's Theological Quarterly 13 (1969) Nos. 1-2. Thirtieth Anniversary Commemoration Issue.

Tarasar, Constance, a. o., *Orthodox America 1794-1976*, New York, 1975.

Ἰδρῦθη τὸ 1948. Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου (σ. 97). Δίδονται ἔλαι αἱ ἀπαιτούμεναι πληροφορίες διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1938 καὶ ἐξῆς ἱστορίαν τῆς σχολῆς ταύτης.

9. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία καὶ τὸ Σεμινάριον τοῦ Λένινγκραδ (σ. 98-103).

Ἡ ἴδρυσις τὸ 1721/1809 (σ. 98). «Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' καὶ ἀρχὰς τοῦ Κ' αἰῶνος, ἡ θεολογικὴ ἀκαδημία τῆς Πετροπόλεως κατέστη τὸ κύριον θεολογικὸν κέντρον τῆς Ρωσσίας καὶ ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα πανεπιστήμια» (σ. 98). Νέα προβλήματα προβάλλουν εἰς τὴν ζωὴν τῆς θεολογικῆς ταύτης ἀκαδημίας, λόγῳ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἄλλων παραγόντων, ὅπως εἶναι: ἡ ἀλλαγὴ τῶν γενεῶν, αἱ οἰκουμενικαὶ σχέσεις, ὁ ρόλος τῆς θεολογικῆς σχολῆς διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀποστολὴν πρὸς τὸν κόσμον (σ. 100). Ἡ προσφορὰ τοῦ Λένινγκραδ Νικοδήμου πρὸς τὴν ἀκαδημίαν (σ. 101-102). Διδάκτορες ταύτης. Β. Ἰωαννίδης (1962), Κίτρον Βαρνάβας (1962). Ἐπίτιμα μέλη τῆς ἀκαδημίας: Γ. Κονιδάρης, Δ. Μωραΐτης (1962), σ. 102. Τὸ 1971 ἡ ἀκαδημία κατέστη μέλος τοῦ Συνδέσμου (σ. 102-103).

10. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Μόσχας, Ζαγκόρσκ, Σοβιετικὴ Ρωσσία (σ. 134-136).

Θεοδώρου, Εὐδ., Ἡ ἐπίσκεψις τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν, *Ἐκκλησία* 41 (1964) 591-4, 611-4, 638-643. 42 (1965) 21-5, 56-62, 87-91, 111-6, 138-141, 164-7, 225-8, 260-3, 290-2, 314-6.

Ἰωαννίδου, Β., Ἡ ἐπίσκεψις τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς τὴν Ρωσίαν, *Ἐκκλησία* 39 (1962) 372-376, 405-409, 437-440, 479-482, 509-514.

Ρωσικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, Εἰδικὸν Ἀφιέρωμα, Ἐκκλησία 44 (1967) 721-784, 1 Δεκεμβρίου 1967.

Johansen, A., Theological Study in the Russian and Bulgarian Orthodox Churches under Communist Rule, London, 1963.

Idem, Ecumenism in the Leningrad Theological Academy, the Journal of Ecumenical Studies 4 (1967) 92, No. 1.

Idem, Apologetics (II), Diakonia 3 (1968) 25-35.

Idem, The Writings of Theologians of the Moscow Patriarchate in Ecumenical Themes, the Journal of Ecumenical Studies 12 (1975) 29-53.

Ἰδρυσις τὸ 1687/1814. Ἡ παλαιότερα ἐν λειτουργία θεολογικὴ σχολὴ (σ. 104). Οἱ ἄριστοι ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς σχολῆς ταύτης προωθοῦνται διὰ νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὸ γραφεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ πατριαρχείου Μόσχας (σ. 105). Τὸ κυριώτερον πρόβλημα: «Πνευματικῶς καὶ ὕλικῶς ἡ Σχολὴ ἀνεπτύχθη. Ἀλλὰ αἱ μέθοδοι διδασκαλίας παραμένουν αἱ παλαιαί». Γίνεται λόγος καὶ πρότασις διὰ τὴν ἐφαρμογὴν νέων μεθόδων. Ἡ σχολὴ αὕτη ἐπωφελεῖται ἀπὸ τὰ ἐπιτευχθέντα εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἀκαδημίαν τοῦ Λένιν-γκραδ (σ. 105-6).

11. Τὸ Θεολογικὸν Σεμινάριον τῆς Ὁδησοῦ (σ. 107-109).

Ἰδρυσις τὸ 1838. «Ἡ ὅλη δρᾶσις τοῦ ἐπανασταθέντος θεολογικοῦ Σεμιναρίου τῆς Ὁδησοῦ βασιζέται ἐπὶ τῶν ἐνδόξων παραδόσεων τῶν παλαιῶν θεολογικῶν σχολῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ παρελθὸν ἀνέδειξαν ἐνδόξους ἡγέτας διὰ τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν» (σ. 109).

12. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βελιγραδίου Γιουγκοσλαβίας (σ. 110-113).

Ἰδρυσις τὸ 1920. Ἐν συνδέσμῳ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ 1951 καὶ ἐξῆς (σ. 110-111). Προβλήματα τοῦ παρελθόντος (σ. 110), τοῦ παρόντος: οἰκοδομικὰ καὶ τῆς ἐλλείψεως στελεχῶν τοῦ καθηγητικοῦ σώματος (σ. 113).

Β'. ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

1. Ἀρμενικὰ Σεμινάρια (σ. 51-56).

α') Ἐτσμαδζιμ (σ. 51).

β') Ἱεροσόλυμα (σ. 52).

γ') Κωνσταντινούπολις (σ. 52).

Δύο παράγοντες εἶναι σημαντικοὶ διὰ τὰ ἀρμενικὰ σεμινάρια:

α') Ἡ ἐν διασπορᾷ διαβίωσις τῶν Ἀρμενίων, καὶ β') ὁ στενὸς σύνδεσμος Ἐκκλησίας-θεολογίας πρὸς τὸ ἔθνος (σ. 52-54).

2. Θεολογική Ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Συριακὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἰνδιῶν (σ. 72-74).

Ἐντονὸς προετοιμασία διὰ τὸ μέλλον (σ. 73-74).

3. Τὸ Ἀρμενικὸν Θεολογικὸν Σεμινάριον τοῦ Καθολικοσάτου τῆς Κιλικίας, Μπίκφαγια, Λίβανος (σ. 75-79).

Ἐλλείπουν ἐκθέσεις περὶ τῶν θεολογικῶν σχολῶν τῆς συριακῆς, τῆς κοπτικῆς καὶ τῆς αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας.